

Beleidsaanbevelingen Zorg en begeleiding

14 februari 2023

A pair of hands is shown from the side, cupped together and holding a row of seven colorful paper figures. The figures are in various colors (orange, yellow, green, blue, pink) and are holding hands, forming a line. The background is a soft, out-of-focus green, suggesting an outdoor setting. A semi-transparent white circle is overlaid on the right side of the image, containing the text.

I. Situering en achtergrond

Actieplan adoptie (2021)

- Start: 2021 - Rapport Expertenpanel interlandelijke adoptie
- Heeft geleid tot:
 1. Belangrijke krijtlijnen over (interlandelijke) adoptie door de Vlaamse regering
 2. Actieplan Adoptie door het VCA over vier thema's
 - onderschreven door toenmalige minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
 - en opgenomen in het ondernemingsplan van het Agentschap Opgroeien.

Van 'nazorg' naar 'Zorg en begeleiding'

- 'Nazorg': onvoldoende passend begrip
 - Impliceert zorg voor adoptiebetrokkene(n) 'na adoptie'
 - Suggereert een afgebakende periode van zorg 'na het moment van de adoptie'
- 'Zorg en begeleiding'
 - Levensloop-perspectief: beschikbaar doorheen het gehele traject en tot in de volwassenheid
 - Beschikbaar voor alle adoptiebetrokkene(n), ook geboorte-/eerste ouders.
 - in lijn met de conclusies van de Special Commission inzake adoptie van het Haags Permanent Bureau (zomer 2022)

Zorg en begeleiding

- **Zorg**
verwijst naar een basisaanbod dat essentieel is voor alle adoptiebetrokkenen, omwille van de bijzonderheden van het leven met een adoptieverhaal.
- **Begeleiding**
betreft de extra ondersteuning en/of de meer gespecialiseerde hulpverlening die nodig kan zijn in een bepaalde periode van het leven van geadopteerden, adoptieouders of geboorte-/eerste ouders.

Er is nood aan

- personen die preventief en zorgzaam nabij kunnen zijn vanuit een basisaanbod,
- anderen die op indicatie gepast aanwezig kunnen zijn vanuit een gespecialiseerd hulpverlenend aanbod.

A close-up photograph of a person's hand, palm up, holding a row of six colorful paper cutouts of human figures. The figures are in various colors (orange, grey, yellow, green, blue, pink) and are holding hands, symbolizing a diverse group or community. The background is a soft, out-of-focus green.

Voorstel: voorbereid en gedragen door

- Personen met ervaringsdeskundigheid: geadopteerden en adoptieouders, die naast hun eigen ervaring vaak ook expertise inbrengen vanuit een ruimere achterban en vanuit ondersteuning die zij aanbieden aan adoptiebetrokkene;
- Partners in de adoptiesector: de drie interlandelijke adoptiediensten; de binnenlandse adoptiedienst; Steunpunt Adoptie en het Afstammingscentrum;
- Personen met professionele werkervaring (al dan niet in combinatie met ervaringsdeskundigheid) in ondersteuning en begeleiding van adoptiebetrokkene.

II. Een 10-punten programma

Als een ontwikkelingsgericht model dat antwoorden
biedt op actuele en toekomstige noden

Intensiteit van hulp en ondersteuning	Voor komst van het kind	Na aankomst in het gezin	Periode van peuter-, kleuter-, kindertijd	Puberteit en adolescentie	Volwassenheid	Thema 2. Roots en herkomst
Met adoptie verbonden thema's voor elk kind en elk gezin	Thema 1. Basisnoden: met adoptie verbonden thema's voor elk kind en gezin, evoluerend met ontwikkelende kind					
Bijzondere ontwikkelingsnoden en/of gezinsmoeilijkheden	Thema 3. Bijzondere noden: Op de bijzondere noden van een kind en/of een gezin afgestemd aanbod					

Een preventief, toekomstgericht levensloop-perspectief

1. weerspiegelt waar we in de toekomst naartoe willen, vanuit een adoptie-sensitief en adoptie-specifiek oogpunt
2. ingezet van bij de start van een adoptieproces kan het heel wat moeilijkheden voorkomen

Een antwoord op actuele noden met een 'sense of urgency'

Voor geadopteerden en adoptiebetrokkenen van vandaag, is er een grote 'sense of urgency' wat betreft de noden aan zorg en begeleiding.

Twee cruciale voorbeelden hiervan zijn:

1. Voor volwassen geadopteerden: is begeleiding in de zoektocht naar herkomst en identiteit vaak **nu** nodig. Hun geboorte-/eerste ouders zijn immers reeds op latere leeftijd, waardoor de tijd dringt in het geval nog naar hen gezocht moet worden.
2. Voor minderjarige geadopteerden met special needs: is er inzake hulp in de geestelijke gezondheidszorg **nu** nood aan een grotere toegankelijkheid

Notitie mbt het verband tussen geadopteerd en getraumatiseerd zijn

Wanneer we denken over de vaak inherente kwetsuren betreffende adoptie, is er een onderscheid te maken tussen:

- het wezenlijke verlies: de kwetsuur of potentieel traumatische ervaring die elke geadopteerde treft bij het verlies van de geboorte-/eerste zorgfiguren en die in een bepaalde periode van het leven zorg en begeleiding vergen;
- de gevolgen van ernstige traumatisering die het leven zodanig hinderen dat een persoon niet langer kan functioneren.

Waar elke geadopteerde in een bepaalde periode van zijn leven nood kan hebben aan professionele begeleiding, hebben personen met een ernstige traumatisering nood aan intense en langdurige psychologische zorg. In die zin is een ruim beschikbare adoptie- en traumasensitieve zorg, die zowel ervarings-, praktijk- als wetenschappelijke kennis integreert van cruciaal belang.

Notitie mbt het verband tussen geadopteerd en getraumatiseerd zijn

- Ernstige traumatisering bij adoptie betreft vaak trauma type 3, ook wel complex trauma, ontwikkelingstrauma of gehechtheidstrauma genoemd. Twee gegevens in het leven van een geadopteerde verklaren deze link:
 - het verlies van zorgfiguren in de loop van de kindertijd is een oorzaak van trauma die bij elke geadopteerde aanwezig is omwille van het verlies van de geboorte-/eerste ouders;
 - wanneer een kind niet bij de geboorte-/eerste ouders of zorgfiguren kan opgroeien, is er een grotere kans dat ook andere bronnen van trauma aanwezig zijn in het gezin van herkomst.

Voetnoot: Deze toelichting omtrent adoptie en trauma geldt eveneens voor andere personen die grotendeels buiten hun gezin van herkomst opgroeien, in de literatuur 'out of home care' genoemd.

III. 10 concrete beleidsvoorstellen

1. Het verhogen van adoptie-sensitiviteit in de samenleving

Er is een tekort aan sensitiviteit voor de eigenheid van adoptie. Het vergroten van het maatschappelijk bewustzijn over adoptie in al zijn facetten is daarom van belang

Voorstel:

- Algemene jaarlijkse sensibiliseringscampagne: “Adoption Awareness month”
- Gezamenlijke campagnes door bestaande partners in de adoptiesector

2. De doorstroming van adoptie-specifieke kennis

Er is in Vlaanderen goede kennis over adoptie, maar deze is erg gecentraliseerd en stroomt niet door naar cruciale plaatsen in de samenleving waar mensen elkaar ontmoeten:

- zorgverlening (kinderdagverblijf, school...)
- en hulverlening (medische en geestelijke gezondheidszorg).

Er zijn twee manieren om die betere doorstroming te realiseren:

2a. Vlaamse verantwoordelijkheid 'door-stroming van kennis en expertise'

Dergelijke Vlaamse verantwoordelijkheid 'doorstroming van kennis en expertise adoptie'

- zorgt dat kennis en kunnen inzake adoptie doorstroomt naar bestaande reguliere opleidingen (bv onderwijs)
- neemt zelf opleidingsinitiatieven waar nodig
- beheert de adoptiekaart
- waakt over evenwichtige kennis, miv ervaringsdeskundigheid

Deze taak sluit nauw aan bij het huidige werk van het Steunpunt Adoptie, en kan daar passend worden ondergebracht.

2b. Een cross-link referent adoptie per provincie

Binnen het bestaande zorgprogramma 'cross-link' zijn er provinciale referenten die het aanspreekpunt zijn voor een bijzondere doelgroep (bv ADHD, infants, vluchtelingen...).

Een cross-link referent 'opgroeien buiten je eerste gezinscontext' ontbreekt en is bijzonder relevant.

Deze krijgt het mandaat en de middelen om gespecialiseerde professionele hulpverleningskennis inzake adoptie te laten doorstromen naar de geestelijke gezondheidszorg en de reguliere hulpverlening van de eerste, tweede en derde lijn.

3. Een niet-vrijblijvend zorg-traject adoptie en pleegzorg

Het huidige aanbod van zorg bij adoptie is beperkt en vrijblijvend. Geadopteerde kinderen staan voor de complexe uitdaging

- Zich aan te passen aan een nieuwe omgeving en ondertussen te rouwen over wat ze achterlaten
- Zich te hechten aan nieuwe en vreemde zorgfiguren
- Zich een weg te vinden met de kwetsuren die inherent zijn aan het niet kunnen opgroeien bij je eerste/ biologische ouders, en soms zelfs meerdere en diepgaandere trauma's te verwerken ten gevolge van inadequate zorg

Er zijn drie manieren om een beter passend aanbod te realiseren:

3a. Een standaard basisaanbod voor ieder adoptiegezin

- Dat deel uitmaakt van een niet-vrijblijvende adoptie-overeenkomst, en dat aanklampend wordt aangeboden
- Dat een sterk kwalitatief aanbod is mbt relevante thema's (zoals gehecht geraken in een nieuwe context, emotioneel beschikbaar ouderschap, spreken over geadopteerd zijn, trauma-sensitief opvoeden...)
- In samenwerking met pleegzorg

3b. Vlotte toegang tot extra modules op vraag

- Naast het aanbod voor alle geadopteerden en alle adoptieouders, is er nood aan een uitgebreid vraaggestuurd aanbod in functie van bijzondere vragen (bv traumasensitief opvoeden, diversiteit en racisme...)
- Dit in lijn met de modules 'behandelingspleegzorg' die beschikbaar zijn voor pleegkinderen en pleegzorgers met extra vragen of noden

3c. Een aanbod voor geboorte-/eerste ouders

- In Vlaanderen
 - worden zij begeleid tot aan de keuze en na afstand door Adoptiehuis – hier is echter een tekort in langduriger en aanklampend werken
- Bij interlandelijke adoptie
 - gebeurt dit in het land van herkomst
 - Vlaanderen kan dit als criterium meenemen in beslissingen rond samenwerking met landen van herkomst

4. Professionele uitbouw van lotgenotencontact

- En dit zowel vanuit diensten als vanuit belangengroepen
- Er zijn voorbeelden van good practice
 - Vanuit diensten: aanbod A-buddy van Steunpunt Adoptie
 - Vanuit belangengroepen: Adoptie Schakel connecteert, CAFE
- MAAR
 - er ontbreekt een professioneel kader, een overzicht van het bestaande aanbod, en middelen om de expertise van adoptiebetrokkene(n) in te zetten
 - er is geen aanbod voor geboorte-/eerste ouders, waar dit zeker zou passen binnen het takenpakket van adoptiehuis

5. Medische zorg voor geadopteerden

- Geadopteerden zijn op medisch vlak een kwetsbare doepgroep om meerdere redenen:
 - Er is vaak meer risico geweest op blootstelling aan ongezonde situaties in omstandigheden van een minder goed uitgebouwde/ toegankelijke gezondheidszorg in het land van herkomst (bij interlandelijke adoptie),
 - maar ook bij binnenlands geadopteerde kinderen is gezondheid niet vanzelfsprekend (bv FASD of andere intra-uteriene factoren)
 - Afwezigheid aan kennis over medische voorgeschiedenis
- Er is een ruim voorstel van aanbevelingen op de diverse momenten van het leven van geadopteerden, en mbt een brede waaier aan problematieken

6. Toegankelijkheid van hulpverlening voor minderjarige geadopteerden en pleegkinderen

- Voor minderjarige geadopteerden (en pleegkinderen) met trauma die vastlopen in hun ontwikkeling, is het cruciaal dat er op redelijke termijn een intensief begeleidingsaanbod beschikbaar is binnen de geestelijke gezondheidszorg (GGZ).
- Op dit moment zijn er lange wachtlijsten voor alle kinderen en jongeren met een begeleidingsnood.
- Vandaar volgende voorstellen:

6a. Een GGZ-pilootproject voor minderjarige geadopteerden en pleegkinderen

- pilootproject omtrent good practices en toegankelijkheid van hulpverlening voor minderjarige geadopteerden en pleegkinderen en hun gezinnen
- binnen de netwerken geestelijke gezondheidszorg.
- om verder uit te zoeken hoe er op korte termijn zorggarantie kan geboden worden voor deze minderjarigen.
- Concrete aanzetten zijn uitgewerkt in het voorstel

6b. Uitbreiding criteria voor zorgtoeslag

- Agentschap Opgroeien buigt zich over de criteria inzake het toekennen van een zorgtoeslag voor kinderen met specifieke zorgnoden, wiens functioneren beïnvloed is door vroege ervaringen en beantwoordt aan de kenmerken van complex trauma (type 3 trauma, gehechtheidstrauma).
- Tot nu toe zijn er vijf clusters van problemen die rechtstreeks toegang geven tot het recht op een verhoogde zorgtoeslag (ADHD, ASS, mentale retardatie, diabetes, visus- of gehoorstoornis).
- We bevelen aan om complex trauma hieraan toe te voegen als zesde cluster aangezien deze kinderen gedurende vele jaren extra zorg en ondersteuning nodig hebben om tot een goede ontwikkeling te komen.

7. Zorg voor volwassen geadopteerden

- Een deelgroep van de volwassen geadopteerden wordt geconfronteerd met ernstige moeilijkheden betreffende mentale gezondheid, en ook voor hen schiet de geestelijke gezondheidszorg tekort. Zij ervaren onvoldoende Quality of Life, en ervaren een nood aan intense ondersteuning waaraan vaak niet of pas veel later (owv wachtlijsten) kan worden tegemoet gekomen.
- Het voorstel om hieraan te beantwoorden is tweevoudig:

7a. Een GGZ pilootproject voor volwassen geadopteerden

- pilootproject binnen de netwerken GGZ
 - rond good practices en toegankelijkheid van hulpverlening voor volwassen geadopteerden.
 - Waarin wordt uitgezocht hoe de toegang tot competente adoptie- en trauma-geïnformeerde hulpverlening voor volwassenen en hun context kan worden geboden volgens de principes van stepped care.
 - met aandacht voor en waar mogelijk met betrokkenheid van de geboorte-/eerste ouders.

7b. Adoptiecoaches en consulenten

- Meer zorg voor volwassen geadopteerden is essentieel, omdat adoptie een levenslang traject is, dat niet stopt na de adoptieprocedure of wanneer de geadopteerde volwassen is.
- Er is naast een ruimere toegankelijkheid van reguliere zorg binnen de GGZ, nood aan een uitbreiding en professionalisering van het aanbod door adoptiecoaches en -consulenten.

8. Archivering en bewaring van adoptiedossiers

- alle adoptiedossiers dienen over correcte en zo volledig mogelijke informatie te beschikken
- dit zou een voorwaarde moeten zijn in de samenwerking met landen van herkomst.
- Alle afgewerkte adoptiedossiers moeten aan VCA bezorgd worden en centraal worden bewaard in een professioneel archief.
- De toegang tot dossiers moet laagdrempelig georganiseerd worden voor geadopteerden en hun afstammelingen.
- Er wordt gepleit voor een eeuwige bewaring van adoptiedossiers voor het geval afstammelingen van geadopteerden hier vragen rond hebben. De verdere uitwerking van deze bewaring zal om een diepgaander juridisch-ethisch debat vragen.

8. Archivering en bewaring van adoptiedossiers

- Afstammingscentrum als aanspreekpunt voor inzage in adoptiedossiers
- de verzoekers van de inzage hebben de keuzevrijheid hebben om te beslissen bij welke instantie(s) (bv. adoptiediensten, VCA,...) zij het inzagegesprek wensen te voeren.
- OPM: de formulering van het Afstammingscentrum als het centrale aanspreekpunt wordt niet door iedereen in de werkgroep gedragen. Er zijn argumenten om ook de adoptiediensten in te blijven zetten. Anno 2022 maakt begeleiding voor, tijdens en na de zoektocht van geadopteerden reeds deel uit van hun werking, er is maw op dit vlak al veel expertise opgebouwd.
- Zowel adoptiediensten als hulpverleners beklemtonen dat keuzevrijheid de drempel om op zoek te gaan naar informatie voor jongere geadopteerden kan verlagen. Het beleid zal hierin een keuze moeten maken.

9. Begeleiding bij de zoektocht naar herkomst en identiteit

- Standaard aanbod van begeleiding voor, tijdens en na deze zoektocht
 - vertrekt van het recht van de geadopteerde op informatie over herkomst en identiteit, met respect voor de belangen van geboorte-/eerste ouders
 - belang van professionele begeleiding bij het zoeken naar herkomst en identiteit tijdens het gehele traject

9a. Drie fasen: voor, tijdens en na de zoektocht

- Er zijn ideeën om deze zoektocht te begeleiden in de drie fasen
 - Bij de voorbereiding:
 - bv administratieve ondersteuning
 - Tijdens de zoektocht, in België of ter plaatse:
 - bv een trajectbegeleider (afstammingscentrum) of buddy (geadopteerde)
 - Zorg en opvolging nadien:
 - bv iemand die op maat en op vraag de reis kan helpen analyseren en nabespreken

9b. Taken en middelen van het afstammingscentrum

- Er moet kunnen gerekend worden op een competent en stevig uitgebouwd team dat uitgerust om alle taken aan te kunnen.
- Enkele voorbeelden:
 - zoektochten naar geboorte-/eerste ouders
 - Zoektochten naar info en documenten in kader van geboorte en geschiedenis
 - Ondersteuning wanneer niet wordt gevonden wat werd gezocht
- Noden:
 - uitbreiding van team en werkingsbudget
 - Uitbouw kennisplatform
 - Wijziging decreet en BVR Afstammingscentrum mbt DNA-onderzoek

9c. Kosten bij de begeleiding naar herkomst en identiteit

- Er ontbreekt momenteel de **garantie** dat elke geadopteerde de zoektocht naar informatie over herkomst en identiteit kan aanvatten owv de financiële middelen voor oa
 - DNA test, transport- en verblijfskosten, visa, tolk, ...
- Deze garantie kan worden bekomen door een fonds:
 - door de overheid of door adoptie-ouders
 - Beheerd door het VCA/Agentschap Opgroeien
 - Waar de geadopteerde eenmalig beroep op kan doen, mits is voldaan aan een aantal voorwaarden

10. Open adoptie vertalen naar beleid en praktijk

Er wordt gestreefd naar transparantie en naar de mogelijkheid tot contact en uitwisseling van informatie met de eerste/ geboortefamilie

Gebaseerd op het Kinderrechtenverdrag en op wetenschappelijke literatuur

Nodig om die kansen te optimaliseren:

- Een jaarlijks nazorgverslag tot 18 jaar over een aantal relevante thema's
- Een instantie die instaat voor bemiddeling en psychosociale ondersteuning wanneer relevant

**Aan iedereen
die bijdroeg tot
dit bouwwerk,
van de kleine
steentjes tot de
grote keien,**

Dankjewel!

